

PROGRAMA

„VAIKYSTĖ PO GLUOSNIO ŠAKA“

Gluosnis
Šiaulių lopšelis - darželis

Šiauliai, 2017

PRITARTA
Šiaulių miesto savivaldybės
administracijos direktorius

Antanas Bartulis
2018-____-____

PATVIRTINTA
Šiaulių lopšelio-darželio „Gluosnis“
direktoriaus 2018 m. rugpjūčio 22 d.
įsakymu Nr. V-29

ŠIAULIŲ LOPŠELIO-DARŽELIO „GLUOSNIS“

PROGRAMA

„VAIKYSTĖ PO GLUOSNIO ŠAKA“

Šiauliai, 2017

Ikimokyklinio ugdymo programą atnaujino darbo grupė: Zita Leliukienė, Rasa Plienienė, Regina Rozenbergienė, Rasa Girčienė, Dalia Terleckienė, Lina Šaltmerytė, Roma Petkevičienė, Aušra Adomaitienė, Dalia Zemlerienė, Ilona Stuknienė.

TURINYS

PIRMAS SKYRIUS

BENDROSIOS NUOSTATOS.....	5
1.1. Informacija apie įstaigą.....	5
1.2. Ugdymo programos sąsajos su strateginiais dokumentais.....	5
1.3. Įstaigos savitumas.....	5
1.4. Pedagogų ir kitų specialistų pasirengimas.....	6
1.5. Požiūris į vaiką ir jo ugdymą.....	6
1.6. Vaiko, tėvų (globėjų, rūpintojų), bendruomenės poreikiai.....	7

ANTRAS SKYRIUS

UGDYMO PRINCIPAI	9
------------------------	---

TREČIAS SKYRIUS

UGDYMO TIKSLAS IR UŽDAVINIAI.....	10
-----------------------------------	----

KETVIRTAS SKYRIUS

UGDYMO TURINYS, METODAI IR PRIEMONĖS	11
--	----

PENKTAS SKYRIUS

VAIKŲ UGDYMO SI PASIEKIMAI	13
1. KŪRYBINGAS.....	13
2. SĖKMINGAI BESIUGDANTIS.....	18
3. BENDRAUJANTIS.....	22
4. SAUGUS IR SVEIKAS.....	27
5. PASITIKINTIS SAVIMI.....	29

ŠEŠTAS SKYRIUS

UGDYMO(SI) PASIEKIMAI IR VERTINIMAS.....	35
--	----

SEPTINTAS SKYRIUS

NAUDOTI ŠALTINIAI IR LITERATŪRA.....	37
--------------------------------------	----

PIRMAS SKYRIUS

BENDROSIOS NUOSTATOS

1.1. Informacija apie įstaigą

Lopšelis-darželis „Gluosnis“ įsteigtas 1969 m. vasario 10 d. yra viešasis juridinis asmuo, priklausantis neformaliojo švietimo mokyklų grupei.

Steigėjas – Šiaulių miesto savivaldybės taryba.

Teisinė forma – biudžetinė įstaiga.

Pagrindinė paskirtis – ikimokykliniam ugdymui skirta mokykla.

Įstaigos tipas – lopšelis-darželis.

Ugdymo forma – dieninė.

Pagrindinė veiklos sritis – švietimas.

Adresas – J. Janonio g. 5, LT-76206 Šiauliai.

Elektroninis paštas – gluosnis@splius.lt

Internetinė svetainė – www.darzelisgluosnis.lt

1.2. Ugdymo programos sąsajos su strateginiais dokumentais

Vadovaujantis Lietuvos Respublikos švietimo įstatymu siekiame „puoselėti vaiko galias, lemiančias asmenybės vystymosi ir socializacijos sėkmę, tinkamą brandumą mokyklai. Perduoti tautos tradicijas, papročius, kultūrą“. Jungtinių Tautų vaiko teisių konvencija teigia, kad „nė vienas vaikas neturi patirti savanoriško ar neteisėto kišimosi į jo asmenį“. Ši nuostata pabrėžia konfidencialumo svarbą bendraujant su vaiku ir jo artimaisiais. Vaiko gerovės valstybės politikos koncepcijos bendrosiose nuostatose teigiama, kad vaikas turi jaustis orus ir saugus dėl savo rasės, kultūrinės ir tautinės tapatybės. Įstaigos švietimo politika yra formuojama pagal Valstybės švietimo 2013–2022 metų strategiją, kuri sudaro sąlygas nuolat tenkinti mokymosi poreikį, perteikti kultūros vertybes ir ugdyti kultūrinę tapatybę

1.3. Įstaigos savitumas

Šiaulių lopšelis-darželis „Gluosnis“ – ikimokyklinio ugdymo įstaiga, prioritetus teikianti etnografiniam, meniniam, sportiniam, užsienio kalbų ugdymui, tarptautiniam bendradarbiavimui.

Lopšelis-darželis „Gluosnis“ įsikūręs netoli Šiaulių miesto centro. Artimiausia darželio aplinka yra labai palanki vaikų ugdymui(si). Šalia darželio esantis parkas, Talkšos ežeras, Talkšos ekologinis takas – edukacinė erdvė, padedanti ugdyti vaikų ekologinį sąmoningumą. Nuolatos organizuojame išvykas į netoliese esantį Šiaulių jaunųjų gamtininkų centrą, kur vaikai gali prisiliesti prie gamtos, pajusti jos grožį, palikti maisto gyvūnėliams. Darželio lauko aikštelėse daug erdvės vaikų žaidimams, stebėjimams, gamtos tyrinėjimui.

Artimoji aplinka turtinga kultūriniais objektais: Šiaulių pėsčiųjų bulvaras, Saulės laikrodžio aikštė, Šiaulių dramos teatras, Šiaulių kultūros centras, „Angelo“ muziejus, Šiaulių „Aušros“ muziejus, dviračių, fotografijos, radijo ir televizijos, katinų, šokolado muziejai, Šiaulių apskrities viešoji P. Višinskio biblioteka, Šiaulių dailės galerija, Ch. Frenkelio vila. Tai sudaro sąlygas vaikams jau ikimokykliniame amžiuje susipažinti su įžymiomis Šiaulių miesto vietomis, kultūrine aplinka, ugdytis pilietiškumą.

Lopšelio-darželio „Gluosnis“ bendruomenė bendradarbiauja su Šiaulių miesto švietimo institucijomis: lopšeliais-darželiais „Coliukė“, „Sigutė“, „Ežerėlis“, P. Avižonio regos centru, V. Kudirkos progimnazija, „Ragainės“ progimnazija, Šiaulių universitetu ir kitomis įstaigomis.

Vizija:

Atvira pokyčiams, naujovėms ir teikianti kokybiškas ugdymo paslaugas įstaiga, bendradarbiaujanti principu: darželis–šeima–vietos bendruomenė.

Misija:

Teikti kvalifikuotą pedagoginę, metodinę pagalbą ikimokyklinio ir priešmokyklinio amžiaus vaikams, pedagogams, tėvams.

Filosofija:

Vaikystė – ji priklauso vaikams, o ne suaugusiems.

1.4. Pedagogų ir kitų specialistų pasirengimas

Įstaigoje dirba darni, patyrusių, išsilavinusių, nuolat keliančių savo kvalifikaciją pedagogų komanda, kuri geba keistis, aktyviai ieško naujovių ir jas įgyvendina. Dauguma dirbančių pedagogų turi vyresniojo auklėtojo kvalifikacinę kategoriją. Įstaigoje dirba logopedas, socialinis pedagogas, neformaliojo muzikos, choreografijos, dailės, anglų ir vokiečių kalbos ugdymo mokytojai.

1.5. Požiūris į vaiką ir jo ugdymą

Atsižvelgiant į įstaigą lankančių vaikų interesus ir poreikius, teikiamos papildomos paslaugos: meninis ugdymas – muzika, dailė, choreografijos užsiėmimai; kalbos ugdymas – logopedo valandėlės, ankstyvasis anglų ir vokiečių kalbų mokymas; prevencinė programa „Zipio draugai“.

Įstaigoje vykdomi įvairūs tarptautiniai (Erasmus +, eTwinning, StarT) projektai, taip pat tęstiniai grupių projektai.

Ugdymo procese kiekvienas vaikas laikomas asmenybe. Jame glūdi didžiulės galimybės, kurios išlaisvinamos ugdant. Kiekvienam vaikui parenkama prasminga ugdomoji aplinka, kad jis galėtų rasti sau svarbų patyrimą.

Lopšelio-darželio pedagogai atsižvelgia į tai, kad vaikai skiriasi fizinės ir psichinės raidos tempu, pasaulio pažinimo stiliumi ir būdais, temperamentu, charakteriu, todėl nereikalauja iš

visų po lygiai, o sudaro sąlygas kiekvienam vaikui lavėti tiek, kiek jis tam turi dvasios ir fizinių išgalių. Įstaigos pedagogams pirmiausia rūpi tvirtesnių ryšių su šeima ieškojimas, kad drauge būtų galima stengtis numatyti tolimesnes auklėjimo ir ugdymosi gaires.

Etninės kultūros integravimas į ugdymą ugdo pagarbą praeičiai, tautos kultūrai, lavina kūrybiškumą, grožio pojūtį ir vaizduotę, meilę savo krašto gamtai ir pagarbą gyvybei. Taip ugdoma dorovinė atsakomybė. Etninės kultūros ugdymas skatina vaiką ugdytis tautinę savimonę, suvokti save kaip tautos narį, parodo, kad tautos kūryba būtina mūsų dvasiniam sveikatingumui. Lietuvių etninės vertybės padeda ugdyti būsimą atsakingą Lietuvos pilietį. Kiekviena tauta savo amžinąsias vertybes saugo, plėtoja ir perduoda iš kartos į kartą. Visi esame atsakingi už kalbą ir etninę kultūrą: papročius, tautosaką, tautodailę, liaudies dainas, šokius. Jeigu pavyksta sužadinti jauno žmogaus jausmus, jis pradeda ieškoti atsakymo į klausimus: kas esu, kokia mano tauta.

Programa parengta vadovaujantis Ikimokyklinio ugdymo programų kriterijų aprašu, orientuota į vaiko poreikių tenkinimą. Vaiko poreikis turėti geras socialines, edukacines vystymosi sąlygas yra vienas pagrindinių ir su vaiko amžiumi nesikeičiančių interesų. Atsižvelgiant į individualius, specialiuosius poreikius, siekiama tenkinti pagrindinius vaiko poreikius: saugumo, aktyvumo, žaidimo, bendravimo, bendradarbiavimo, pažinimo, saviraiškos. Ugdytiniais sudaromos visos sąlygos asmenybei atsiskleisti:

- žaisdami aktyviai ugdomi ir nuolat sužino ką nors nauja apie juos supantį pasaulį;
- vystosi pagal vaikystei būdingas stadijas;
- yra priimami kaip nevienodai augančios ir besivystančios nepakartojamos asmenybės;
- priklauso nuo kitų, kadangi emocinę ir pažintinę raidą lemia socialinė sąveika.

1.6. Vaiko, tėvų (globėjų, rūpintojų), bendruomenės poreikiai

Vaikai turi jaustis mylimi, fiziškai ir emociškai saugūs, pripažinti, įvertinti, ypatingi, juos reikia priimti tokius, kokie jie yra.

- **Poreikis jaustis saugiai.** Vaikas gali jaustis saugus; pradžioje būdamas suaugusiųjų globoje, palaiptiui ir pats mokosi saugoti save.
- **Poreikis judėti.** Vaikas nuolat juda, bėgioja, sportuoja, laipioja judėjimui, aktyviai veiklai skirtose zonose, mankštos kambaryje, lauko aikštelėse.
- **Poreikis žaisti.** Kiekviena vaikas turi galimybę žaisti su jam patinkančiais žaislais, pasirinkti žaidimo vietą, draugus. Žaisdamas jis išreiškia savo socialinę patirtį, bendrauja.
- **Poreikis bendrauti.** Vaikas nori būti gerbiamas, kitų pripažintas, kaip turintis savitų gabumų, vertingų savybių, išlikti savitu, skirtingu nuo kitų.

- ***Poreikis patenkinti savo smalsumą.*** Tenkindamas savo smalsumą, vaikas kaupia žinias, tikslina turimus daiktų vaizdinius, veikia aplinkoje su įvairiais daiktais, kartu plečia savo žodyną. Vaikas nori viską paliesti, pajauti todėl, kad jo saviti mokymosi metodai.

- ***Poreikis būti savarankiškam.*** Vaikas nori pats savarankiškai valgyti, rengtis, pasirinkti veiklą, ugdymo priemones, žaislus.

- ***Poreikis produktyviai ir kūrybingai veiklai.*** Šiuolaikinėje žinių ir technologijų visuomenėje augantis vaikas domisi, nori žaisti kompiuterinius ir kitokius žaidimus. Vaikas beveik visada nori ką nors veikti: piešti, lipdyti, konstruoti. Tam, kad vaikas nuolat galėtų įgyvendinti savo sumanymus, jam sudaromos palankios sąlygos tai atlikti, sukuriant lanksčią ir mobilią ugdymosi aplinką.

Pripažindami ir tenkindami vaikų poreikius, vadovaujamės tarptautiniais ir Lietuvos valstybės dokumentais: Lietuvos Respublikos Vaiko teisių apsaugos pagrindų įstatymu, Lietuvos vaikų ikimokyklinio ugdymo koncepcija, Jungtinių Tautų vaiko teisių konvencija.

Tėvų lūkesčiai susiję su vaiko ugdymu: jiems labai svarbu, kad būtų sudarytos geros visapusiško ugdymo(si) sąlygos, kad būtų tenkinami specialieji ir išskirtinių gebėjimų turinčių vaikų poreikiai, teikiama specialistų pagalba. Dažniausi tėvų lūkesčiai – tai tinkama vaikų priežiūra ir maitinimas, vaiko saugumo ir sveikatos užtikrinimas, vaiko mokėjimo bendrauti su bendraamžiais ir suaugusiais skatinimas, savarankiškumo ugdymas, pasirengimo mokyklai užtikrinimas ir kita.

ANTRAS SKYRIUS

UGDYMO PRINCIPAI

Integralaus (visuminio) ugdymo principas – siekiama įvairių (kūrybinių, pažintinių, fizinių, emocinių) vaiko galių plėtotės, užtikrinant visų ugdymo(si) sričių darną. Ugdomojo proceso metu siekiama vertybinių nuostatų, jausmų, mąstymo ir veiksmų dermės, vaiko vidinio ir išorinio pasaulio vienovės bei visų ugdymo(si) sričių integralumo.

Tautiškumo – sudaromos sąlygos perimti, puoselėti tautinės kultūros tradicijas (tautodailės, liaudies muzikos, tautosakos ir pan.). Etninė kultūra integruojama į vaiko meninę, pažintinę veiklą, puoselėjama organizuojant tautines bei valstybines šventes.

Humaniškumo – pripažįstama vaiko teisė būti skirtingam, gerbiama jo asmenybė. Vaikas yra unikalus, todėl sudaromos sąlygos vaiko galių atpažinimui ir puoselėjimui siekiant harmoningos asmenybės vystymo(si).

Demokratiškumo – siekiama lygiavertės vaiko ir ugdytojo sąveikos. Suteikiama galimybė vaikui rinktis veiklą pagal jo interesus, poreikius, nusiteikimą, išklausa vaiko nuomonė, palaikoma jo iniciatyva, stengiamasi įgyvendinti vaiko idėjas.

Individualizavimo – ugdymo(si) procesas organizuojamas atsižvelgiant į vaikų amžiaus tarpsnio ypatumus, vaiko ar vaikų grupės ugdymo(si) poreikius, išsivystymo lygį, tėvų lūkesčius. Sudaromos ugdymo(si) sąlygos vaikams, turintiems ypatingų poreikių (gabiesiems, turintiems specialiųjų poreikių, iš šeimų, priklausančių rizikos grupei).

Pozityvumo – ugdymo(si) procesas grindžiamas teigiamos, palankios gerai vaiko savijautai aplinkos kūrimu. Vaiko dėmesys nukreipiamas pozityvia linkme leidžiant jam pasirinkti, mokant teigiamai galvoti ir kalbėti apie save, įgyjant pasitikėjimo savo jėgomis, į klaidas žiūrint kaip į mokymo(si) būdą.

TREČIAS SKYRIUS

UGDYMO TIKSLAS IR UŽDAVINIAI

Tikslas. Atsižvelgiant į vaiko prigimtines galias, jo individualią patirtį, vadovaujantis raidos dėsniniais, padėti vaikui išsiugdyti savarankiškumo, sveikos gyvensenos, kūrybiškumo pozityvaus bendravimo su suaugusiais ir vaikais, aplinkos ir savo šalies pažinimo, mokėjimo mokytis pradmenis.

Uždaviniai:

1. Plėtoti individualias fizines, socialines, pažinimo, kalbos ir bendravimo, kūrybines galias, tenkinant prigimtinius poreikius, pažįstant ir išreiškiant savo unikalumą.
2. Aktyviai dalyvauti ir kūrybiškai išreikšti save šeimos, ugdymo įstaigos ir vietos bendruomenės gyvenime.
3. Pozityviai bendrauti ir bendradarbiauti su suaugusiais bei vaikais, spręsti kasdienes problemas, suprasti savo ir kitų ketinimus, veiksmų pasekmes.
4. Mokyti pažinti ir veikti, žaisti, tyrinėti, kelti klausimus ir ieškoti atsakymų, pasirinkti veiklos būdus ir priemones, samprotauti apie tai, ko išmoko, numatyti tolesnės veiklos žingsnius.

UGDYMO TURINYS, METODAI IR PRIEMONĖS

Numatytas ugdymo turinys – tai tik orientyras, nevaržantis pedagogo, leidžiantis jam kūrybingai organizuoti vaikų veiklą, ją vertinti ir koreguoti, atsižvelgiant į kiekvieno vaiko amžių, jo patirtį, vaiko bei grupės individualumą ir savitumą (1 priedas).

Ugdymo metodai parenkami taip, kad atitiktų vaikų amžių ir galimybes, individualius ugdymo(si) poreikius. Planuojant ugdomąją veiklą, pedagogai ir specialistai naudojami metodine medžiaga ir įvairiomis vaizdinėmis priemonėmis.

Ugdymo metodai.

- Pagrindinis ugdymo metodas – žaidimas. Žaidžiant ugdomi visi vaikų gebėjimai. Jis skatina vaikų pozityvias emocijas, padeda formuoti kalbiniamis įgūdžiams, natūraliai sukonzentruoja dėmesį į ugdomąją veiklą.
- Vaizdinis metodas – demonstravimas, stebėjimas – nukreiptas į vaizdinį formavimą apie vaikus supančią aplinką, jos reiškinius.
- Praktinis metodas – vaikų darbai, praktinė veikla, tyrinėjimai, stebėjimai, eksperimentavimai.
- Žodinis metodas – pokalbis, pasakojimas, aptarimas, diskusija – suteikia galimybę perduoti ar gauti informaciją, natūraliai bendrauti.
- Kūrybinis metodas, sudarantis sąlygas vaikams kelti ir įgyvendinti savo idėjas.
- Pažintinės – edukacinės ekskursijos, išvykos padeda pažinti ir suprasti supančią aplinką.
- Sportinės veiklos metodai – estafetės, varžybos, komandiniai žaidimai, fiziniai pratimai.
- IKT taikymas – praktiniai užsiėmimai prie interaktyvios lentos, vaizdo medžiagos stebėjimas per multimediją ir analizavimas, kompiuteriniai žaidimai.

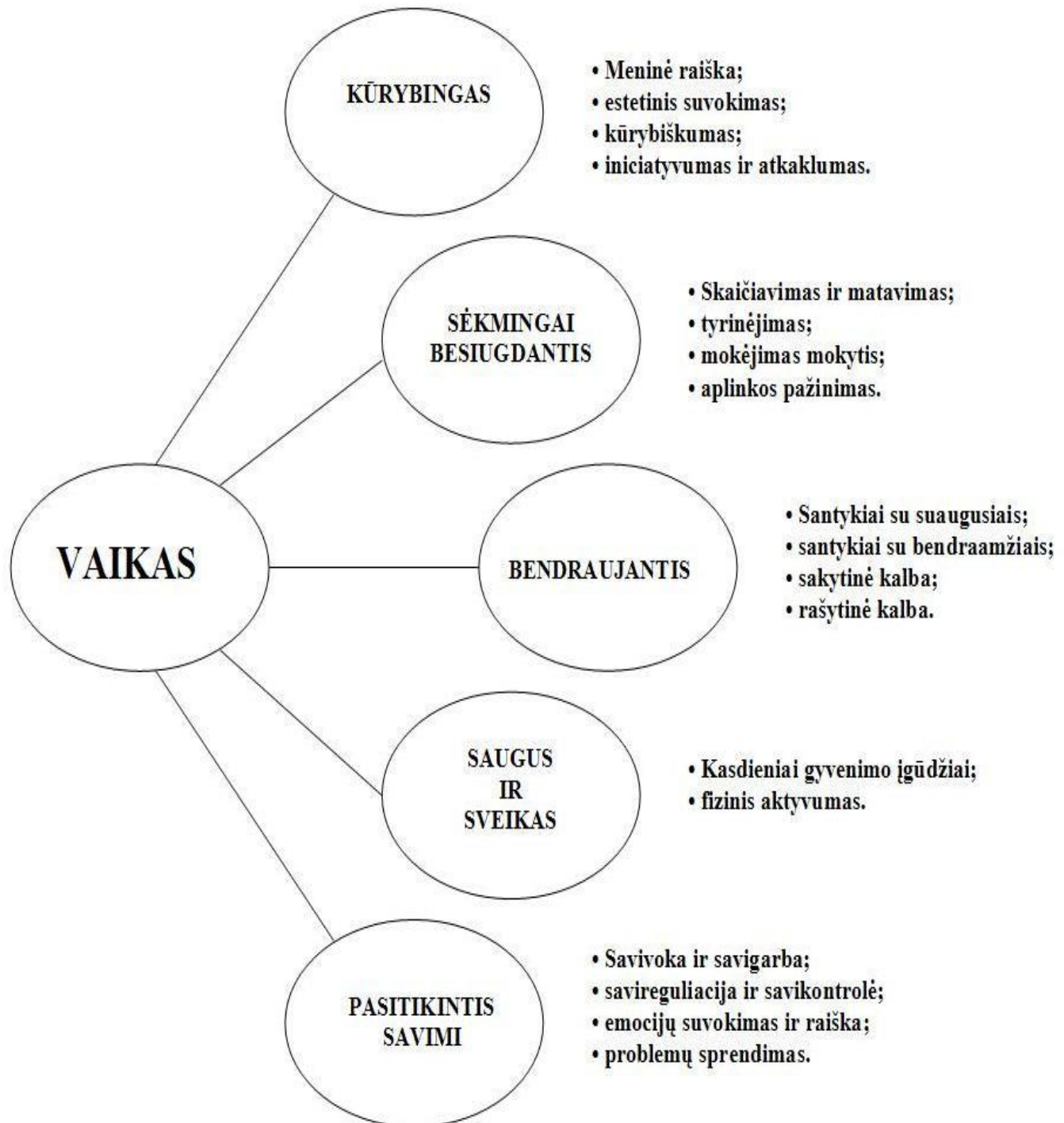
Organizuojant ugdymo procesą taikomi aktyvieji netradiciniai ugdymo(si) metodai – viktorinos, konkursai – žinių patikrinimas su įvairiausiomis pertraukėlėmis; situacinis – spontaniškasis ugdymo metodas – ugdymui panaudojamas netikėtai susidariusios situacijos ir kita.

Pedagogų siekiamybė, kad mokymo priemonės (daiktai, žaislai, knygos, įvairios medžiagos ir kt.):

- tenkintų vaiko poreikį žaisti, bendrauti, judėti;
- skatintų norą puoselėti ir saugoti savo ir kitų sveikatą;

- skatintų vaiko savarankiškumą, saviraišką, kūrybingumą, meninių gebėjimų ugdymą(si).
- atitiktų vaikų amžių, individualius esamus gebėjimus, žadintų norą pažinti, lavintų loginį mąstymą, aktyvų kūrybingumą, norą žaisti drauge.

Ikimokyklinio ugdymo programos turinyje išskirtos penkios vaikų ugdymosi kryptys.

PENKTAS SKYRIUS

VAIKŲ UGDYMO SI PASIEKIMAI

1. KŪRYBINGAS	
PASIEKIMŲ SRITYS	UGDYMO GAIRĖS
<p>1.1. MENINĖ RAIŠKA. VERTYBINĖ NUOSTATA. Jaučia kūrybinės laisvės, spontaniškos improvizacijos bei kūrybos džiaugsmą. ESMINIS GEBĖJIMAS. Savitai reiškia savo įspūdžius įvairioje veikloje, ieško nežinomos informacijos, siūlo naujas, netikėtas idėjas ir jas savitai įgyvendina.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Dainuojamos trumpos, nesudėtingos, pasikartojančio teksto dainelės, niūniuojami, skleidžiami, tariami vieno aukščio tonu atskiri garsai ar žodžiai. Parenkama įvairi muzika ir garsai – klasikinė, šiuolaikinė, gamtos garsai (lietaus, jūros, upelio čiurlenimo, paukščių balsų, ugnies traškėjimo), mokoma pajusti tylą. • Veiklai pritariama žvilgsniu, šypsena, pagiriama, pasidžiaugiama pasiekimais. • Sudaromos galimybės žaisti, tepinėti dažais, dėti spaudus kempine ant įvairaus dydžio, ilgio, formos ar spalvos paviršiaus popieriaus, daiktų. • Žaidžiami muzikiniai žaidimai, einami rateliai, tekstą imituojant judesiais. Judama pagal muziką einant, bėgant, apsisukant. • Aprūpinama nesudėtingais vaikiškais muzikos instrumentais (ritminėmis lazdelėmis, būgneliais, barškučiais, varpeliais, akmenukais ir kt.), daiktais ir kartu su vaiku grojama, klausomasi tų instrumentų ar daiktų skleidžiamų garsų. • Parūpinama žaidimams tikrų daiktų: virtuvės, kirpyklos, statybų reikmenų. Parodoma, kur yra ir kaip galima žaisti su stalo teatro pirštiniųėmis lėlėmis. Aprengiamos lėlės savo sumanytais veikėjais, kuriamos situacijos pagal girdėtas pasakas, matytus filmukus. • Klausomasi įvairių stilių muzikos (etninės, klasikinės, džiazo, roko ir kt.) bei sukuriama muzikinė aplinka, kurioje vaikas galėtų išgirsti įvairius aplinkinio pasaulio garsus. • Dainuojama individualiai išmėginant, kaip skamba balsas

	<p>grupėje, salėje, lauke ir kitur. Skatinama dainuoti atliekant įvairius darbus (pvz., piešiant, stebint augalus, gyvūnus, einant pasivaikščioti ir t. t.). Pasirūpinama, kad vaikui netrūktų muzikos instrumentų, žaislų, buities daiktų, savo gamybos instrumentų, su kuriais jis galėtų groti, pritarti dainoms, šokiams, muzikiniams žaidimams.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Įsižiūrima bei apibūdinama, kokia gali būti ir ką gali „kalbėti“ linija (ji gali būti rami, aštri, virpanti, gali šokinėti, suktis, gali tyliai ir garsiai skambėti, gali pasakyti apie skirtingus kvapus – rožės ar česnako), spalva gali skleisti šilumą ar šaltį, ant popieriaus į šonus pasklidusių dažų dėmė gali priminti skrendantį paukštį ir pan. • Palaikomas unikalus vaiko gebėjimas vaizdu išreikšti jutiminę patirtį (garsų, kvapų, skonio ir kt.). Eksperimentuojama ir atidžiau įsižiūrima į įvairių medžiagų ir technikų teikiamas galimybes. Padaroma vaikui patikusių fragmentų atspaudų. • Sudaroma galimybė netikėčiausiais būdais pažinti dailės medžiagų galimybes, atliekant eksperimentą. • Kuriami ornamentai, vaizdai, dekoruojami audiniai, daiktai grafiniais ženklais ir simboliais (skaičiais, raidėmis). • Kuriami elektroniniai arba popieriniai vaiko kūrybos albumai (kaupiant kompiuterinius piešinius, sukurtų kompozicijų nuotraukas ir kt.).
<p>1.2. ESTETINIS SUVOKIMAS. VERTYBINĖ NUOSTATA. Domisi, gėrissi, grožisi aplinka, meno kūriniais, menine veikla. ESMINIS GEBĖJIMAS. Pastebi ir žavisi aplinkos grožiu, meno kūriniais,</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Girdėdamas kalbą, dainavimą, muziką, judina rankas, kojas, linguoja, įsikibęs į atramą spiruokliuoja kojomis. • Aktyviai reiškia emocijas, klausydamas linksmos muzikos, dainos: džiaugiasi, šypsosi, kai daina ar muzikinė pjesė linksmia, nuliūsta, susimąsto, nusiramina, kartais pravirksta, kai melodija liūdna. • Duodama klausytis įvairios nuotaikos muzikos kūrinių, kad vaikas juos įsimintų ir vėliau jie kartu aptariami. Pažiūrėjus drauge šoki, užduodama mąstymą skatinančių klausimų.

<p>džiaugiasi savo ir kitų kūryba, jaučia, suvokia ir apibūdina kai kurias muzikos, šokio, vaidybos, vizualiojo meno estetikos ypatumus, reiškia savo estetinius potyrius, dalijasi išgyvenimais, įspūdžiais.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Stebima tomis akimirkomis, kai vaikas grožisi, džiaugiasi gamtos ir kitos aplinkos daiktais ar reiškiniais, žaislais, savo išvaizda. Nuraminama, jei vaikas jautriai reaguoja į kai kurias vaidinimų scenas. • Žiūrėdamas vaidinimą apie vilką ir ožiukus, atkreipia dėmesį į veikėjų elgesio, judėjimo, intonacijų ypatybes, jas įvardija: vilkas kalba garsiai, jo balsas storas, turi didelę galvą, aštrius dantis. Ožiukai maži, balti, rageliai riesti. • Atkreipiamas vaiko dėmesys į pabaigą, paklausiama, kokia ji – laiminga ar liūdna? Kasdienėje veikloje kalbant su vaikais nuolat vartojami teigiami vertinimo žodžiai: „džiaugiuosi tavo piešinėliu“, „puikiai atrodai“, „gražiai pasielgei“, kad vaikai galėtų išgirsti ir pradėti suprasti, kas yra gražu. • Dalyvaujama ar stebima kuo daugiau ir įvairesnių muzikinių, vaidybinių renginių, koncertų, lankomasi parodose, muziejuose, teatre, miesto šventėse, mugėse, cirke ir kitur. Pasikalbama apie patirtus įspūdžius, pasidalijama savo mintimis, emocijomis, pasidžiaugiama pastebėtu grožiu. • Palaikomas vaiko noras siekti grožio, pagiriama už jo pastangas, parodoma kitiems, vaiko pasakojimas užrašomas ir prisegamas prie demonstruojamo darbelio, kad pamatytų, jog jo noras siekti grožio yra pastebėtas ir vertinamas. • Geranoriškai vertinamas kitų saviraiškos ir kūrybos bandymas, išsakyti savo ir gerbti kitų nuomonę. Palaikomas džiaugsmas. Sudaromos sąlygos suprasti aplinkos grožio svarbą ir jį vertinti, patiems dalyvauti jį puoselėjant.
<p>1.3. KŪRYBIŠKUMAS. VERTYBINĖ NUOSTATA. Jaučia kūrybinės laisvės, spontaniškos improvizacijos bei kūrybos džiaugsmą.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Išmėginami nauji žaislai, atliekami įvairūs judesiai su žaislais (pvz., pagaminti pyragą su smėlio dėžėje esančia formele). • Mokomasi pažinti aplinką, reiškinius, leidžiama tyrinėti ir eksperimentuoti su žaislais, juos pritaikyti nebūdingomis sąlygomis. • Išbandoma įvairi veikla, įvairūs daiktų panaudojimo būdai, siekiama, kad pastebėtų, jog tą patį daiktą, priemonę, dalyką

ESMINIS GEBĖJIMAS.

Savitai reiškia savo
įspūdžius įvairioje veikloje,
ieško nežinomos
informacijos, siūlo naujas,
netikėtas idėjas ir jas savitai
įgyvendina.

galima panaudoti įvairioms reikmėms ir tikslams, kaip galima pakeisti jo funkcijas, išvaizdą, skirtingai jį pritaikius ar panaudojus.

- Žaisdamas persikūnija į įvairius veikėjus, sugalvoja nebūtų personažų.
- Pasakodamas apie šeimą, save, prikuria nebūtų įvykių, nutikimų. Sumanęs tampa antimi, gyvate, žirgu ir vaizduoja jų judėjimą.
- Išgirdęs naują žodį, pamatęs naują daiktą ar kūrinį, apie jį klausinėja, aiškinasi jam rūpimus daiktus.
- Supranta, domisi ir geba atsakyti į fantastinius, neįprastus klausimus, turi idėjų ir netikėtų (nestandartinių) atsakymų.
- Klausiamas: „Kaip dar kitaip galėtum pasakyti, padaryti, ką dar tai galėtų reikšti?“ (mąstymo lankstumas).
- Drąsiai išsakomos visos į galvą atėjusios idėjos: nupiešti, suvaidinti, atlikti kuo įvairesnius judesius, sukurti melodijas ir panašiai.
- Išbando įvairius piešimo būdus (vašku, dažymą pirštais ir pan.), sukuria naujus savo sugalvotus siužetus, tyrinėja ir išbando naujus žaislus, atrasdamas naujas jų savybes ir paskirtį.
- Tyrinėjama, eksperimentuojama, atrandama, kuriama, fantazuojama. Aptariama, ką naujo, originalaus pavyko sukurti, skatinama svarstyti, kaip galėtų patobulinti panašų kūrinį kitą kartą.
- Priimami ir palankiai vertinami visokie atsakymai, bet kokio lygio veiklos rezultatai, visais atvejais surandant, pastebint ir išsakant tai, už ką būtų galima vaiką pagirti.
- Pasakojamos, istorijos, pasakos. Leidžiama vaikui kurti vaidinimus, muziką, išreikšti save įvairia veikla.
- Turi daug neįprastų, netikėtų idėjų, bando ir ieško būdų, priemonių, kaip jas įgyvendinti, nuolat jas tikrina, tyrinėja, pasiekia naujų, originalių rezultatų.
- Daug žinomų pasakų vietų pakeičia naujomis, tyrinėdamas

	<p>paveikslus, piešdamas piešinius ar vaidindamas, improvizuodamas įvairias istorijas.</p>
<p>1.4. INICIATYVUMAS IR ATKAKLUMAS. VERTYBINĖ NUOSTATA. Didžiuojasi savimi ir didėjančiais savo gebėjimais.</p> <p>ESMINIS GEBĖJIMAS. Savo iniciatyva pagal pomėgius pasirenka veiklą, ilgam įsitraukia ir ją plėtoja, geba pratęsti veiklą po tam tikro laiko tarpo, kreipiasi į suaugusiųjų pagalbą, kai pats nepajėgia susidoroti su kilusiais sunkumais.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Mokomasi naujų veiksmų – tai stiprina vaiko atkaklumą, skatina tęsti bandymus. Neskubama padėti – paties atliktas veiksmas turi didesnę poveikį jo raidai. • Žaidžiami įvairūs sensoriniai žaidimai vaiko akivaizdoje, kad jis jie galėtų jį stebėti ir mėgdžioti, taip mokydami naujų veiksmų. Paprašoma pastatyti bokštelį, baigti sudėti dėlionę. • Rodo iniciatyvą vadovauti sugalvotam žaidimui ir buria kitus vaikus. Pamato žaidimų draugę ir klausia: „Giedre, ar nori žaisti namus“ • Palaikomas vaiko veiklos sumanymas, padedama jį išplėtoti, įgyvendinti. • Padrąšinamas vaikas, kuris bando iššūkį įveikti savarankiškai, neskubama teikti pagalbą. • Žaidžia ilgą laiką trunkančius kūrybinius žaidimus apie geručius ir blogiukus. • Džiaugiamasi vaiko iniciatyva padėti kitam: ką nors paduoti, paaiškinti ar pagelbėti rengiantis (užsisiegti, užsirišti). • Išplėtojamas vaiko sumanymas. Veikla vaikui pasiūloma tik kaip motyvuojanti idėja, kurią jis galėtų sukonkretinti ir savaip įgyvendinti. • Džiaugiamasi vaiko iniciatyva padėti kitam: ką nors paduoti, paaiškinti ar pagelbėti rengiantis (užsisiegti, užsirišti). • Nesiūloma uždarų užduočių, kuriose auklėtojas nurodytą vaikui visus veiklos atlikimo žingsnius. • Baigiami pradėti darbai, padeda vienas kitam įveikti problemas. • Siūloma vaikui kruopštumą, susikaupimą skatinančių veiklų. • Bando įveikti kliūtis savo veikloje, nepasisekus ištraukia bendraamžius ir tik po to kreipiasi į suaugusiųjų.

2. SĖKMINGAI BESIUGDANTIS

PASIEKIMŲ SRITYS	UGDYMO GAIRĖS
<p>2.1. SKAIČIAVIMAS IR MATAVIMAS. VERTYBINĖ NUOSTATA. Pažinti pasaulį skaičiuojant ir matuojant.</p> <p>ESMINIS GEBĖJIMAS. Geba skaičiuoti daiktus, palyginti daiktų grupes pagal kiekį, naudoti skaitmenis, apibūdinti daikto vietą eilėje, sudaryti sekas. Geba grupuoti daiktus pagal spalvą, dydį, formą. Supranta ir vartoja žodžius, kuriais apibūdinamas atstumas, ilgis, masė, tūris, laikas. Pradedą suvokti laiko tėkmę ir trukmę.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Žaidžiami žaidimai „Surink bokštelį“, „Sudėkim kamuoliukus“ ir kt. Grupuojami, rūšiuojami panašios formos, spalvos ir dydžio daiktai. • Žaidžiami žaidimai „Spalvoti rutuliukai“, „Atrask tokį pat“, „Namelis su langeliu“ ir pan. • Mokomasi grupuoti vienarūšius, bet labai skirtingo dydžio daiktus (didelis-mažas); skirtingos formos (kvadratas-skritulys); skirtingos spalvos (raudonas-mėlynas) ir pan. • Pastebimi ir pavadinami daiktų ir reiškinių ypatybių skirtumai – vartojami antonimai; storas-plonas; ilgas-trumpas. Pratinami vartoti prieveiksnius (daug-mažai; kiek-tiek ir kt.). • Dalyvauja žaidimuose, kuriuose kas nors skaičiuojama, kartojami du ar trys skirtingi judesių ar garsų elementai, kur vaikas turėtų keisti savo ar daikto padėtį erdvėje arba daryti ką nors tam tikra seka. • Apibūdinamos daiktų savybės, jos lyginamos, grupuojamos, išdėstomos laipsniškai didėjančia ar mažėjančia tvarka. • Mokomasi orientuotis erdvėje ir laike žaidžiami žaidimai: „Kada tai būna“, „Pasislėpę žaisliukai“ ir pan. • Lavinama muzikinė klausa žaidžiant žaidimus, kurių metu vaikas turėtų atskirti garsų ir tylų skambesį, kai kur skaičiuojama, kalbama apie tai, kiek veikėjų buvo pasakoje, kokia buvo įvykių pasakoje seka, ką darė pirmasis, antrasis ir tolimesni veikėjai. Skaitomos pasakos, pvz., „Trys paršeliai“ ir kitos. • Mokomasi apibūdinti orą, nusakyti kai kurias vandens, sniego savybes (vanduo skaidrus, skystas; sniegas gali būti pūrus). • Įtvirtinamas supratimas apie augalų išorinę sandarą, pvz., medis turi vieną kamieną, storas ir plonas šakas ir pan. Mokoma skaičiuoti, lyginti, taisyklingai atsakant į klausimus: „Kelintas?“, „Kiek iš viso?“.

	<ul style="list-style-type: none"> • Sulenkiamas popieriaus lapas pusiau į dvi lygias dalis. Iš įvairių formų detalių kuriamos aplikacijos, ornamentai. • Naudojamas sąlyginis matas daiktų dydžiams palyginti, pvz.: matuoti pėdomis, žingsniais. • Žaidžiami judrūs žaidimai, kurių metu vaikui tenka vartoti vietą ir padėtį nusakančius įvairius žodžius. • Įvardijamos formos ir vartojami jų pavadinimai savo kalboje. Žaidžiami žaidimai: „Anksčiau-dabar-vėliau“, „Už-ant-po“ ir pan.
<p>2.2. TYRINĖJIMAS. VERTYBINĖ NUOSTATA. Smalsus, domisi viskuo, kas vyksta aplinkui, noriai stebi, bando, samprotauja. ESMINIS GEBĖJIMAS. Aktyviai tyrinėja save, socialinę, kultūrinę ir gamtinę aplinką, įvaldo tyrinėjimo būdus (stebėjimą, bandymą, klausinėjimą), mąsto ir samprotauja apie tai, ką pastebėjo, atrado, pajuto, patyrė.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Mokomasi pažinti daiktus, garsus bei reiškinius įvairiais pojūčiais: regėjimo, lytėjimo, klausos. • Stebimas, tyrinėjamas vanduo, smėlis, atliekami nesudėtingi bandymai: šaldomas, garinamas vanduo, drėkinamas smėlis, žemė, statomos smėlio pilys, žaidžiama su vandeniu, smėliu. • Tyrinėjami, auginami augalai, vartomos knygelės, enciklopedijos, renkamos, džiovinamos gamtinės medžiagos, žaidžiami stalo žaidimai: „Augalų loto“, „Pažink medžius“, „Gyvūnų loto“ ir kt. • Kuriamos erdvės tyrinėjimams ir eksperimentams. Naudojamos priemonės, skatinančios vaikų savaiminę veiklą, iniciatyvas, norą pažinti, atrasti. Tai šviesos, smėlio stalai, dėžės, įvairios lempos, šviestuvai, prožektoriai, padidinimo stiklai, akiniai, lupos, svarstyklės, matavimo prietaisai, garso išgavimo priemonės, cilindrai, dėžutės. • Manipuliuodamas daiktais, tyrinėja spalvų, garsų derinius, grupuoja, komponuoja, tyrinėja, renkasi informacinę medžiagą, daro medžio žievės, lapų atspaudus. • Tyrinėjami netoliese esantys augalai, stebimi įvairių rūšių augalai: kur auga, kokios jie formos, lyginti, kuo skiriasi ir kuo panašūs, rinkti medžio lapus, juos džiovinoti, merkti šakeles, stebėti, kaip brinksta pumpurai, dygsta sėklos ir kt., atlikti bandymus su vandeniu, magnetu. • Gaminami koliažai, renkama gamtinė medžiaga, džiovinamos

	<p>gėlės, žolės, gėrimasi gamta, augalais, kuriamos kompozicijos iš lapų, gėlių, renkami akmenukai, kriauklelės.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Tyrinėjama, eksperimentuojama su smėliu, vandeniu, sunkiais, lengvais daiktais, biriomis medžiagomis, svarstyklėmis ir pan. Eksperimentuojama su šviesa, šešėliais prie šviesos stalo atrandant, lyginant. • Mokomasi daiginti, sodinti, prižiūrėti augalus, kurti diagramas, stebėjimų kalendorius, loto, žaidimus, žemėlapius, ženklavimo simbolius, korteles.
<p>2.3. MOKĖJIMAS MOKYTIS. VERTYBINĖ NUOSTATA. Noriai mokosi, džiaugiasi tuo, ko išmoko. ESMINIS GEBĖJIMAS. Mokosi žaisdamas, stebėdamas kitus vaikus ir suaugusiuosius, klausinėdamas, ieškodamas informacijos, išbandydamas, spręsdamas problemas, kurdamas, įvaldo kai kuriuos mokymosi būdus, pradeda suprasti mokymosi procesą.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Žaidžiama su žaislais, kuriuos reikia stumti, traukti, imti bei įvairiais būdais manipuluoti, esant minimaliai suaugusiojo pagalbai. Leidžiama žaisti ir mokytis individualiu tempu. • Klausia, kaip ir kodėl kas nors vyksta, kaip veikia, atidžiai stebi. • Išklausoma, džiaugiamasi tuo, ko jis išmoko, jų mažais atradimais, noru ką nors išbandyti, pažinti. • Žaidžiami žaidimai su kuriais lengva veikti, kurie keltų iššūkius ir galėtų būti įvairiai panaudojami. • Žaidžia ir stengiasi įtraukti kitus į vis sudėtingesnius siužeto žaidimus. Dėlioja dėlionės, stato namus, bokštus, konstruoja, ardo ir kt. • Piešia žmogų, gyvūną, drąsiai klausia suaugusiųjų, pasako, kad nemoka nupiešti katės, nes išeina panaši į žmogų. • Kalbamas su vaiku apie tai, ką veikė per dieną, ko išmoko. Pasakoja, kad su muzikos mokytoja dainavo ir išmoko padainuoti dainelę. • Klausinėdamas suaugusiųjų, kas, kaip, kodėl vyksta, pats savarankiškai bando ieškoti atsakymų. • Savarankiškai ieško sprendimų, o pagalbos į suaugusiuosius kreipiasi tik tada, kai pats negali išspręsti. • Kalbamas apie žaidimus, kitą veiklą ir taip plėtojami vaikų refleksijos gebėjimai. Kalbamas su vaiku ne tik apie tai, ką jis jau išmoko ar mokysis, bet ir apie tai, kaip jis mokosi, kaip dar galima mokytis.

	<ul style="list-style-type: none"> • Žaisdamas mokosi tyrinėti daiktus, medžiagas, jų savybes ir kt. • Supažindinama su enciklopedijomis, IKT priemonėmis, leidžiama, siūloma bei mokoma jais naudotis. • Diskutuojama su vaiku įvairiais dileminiais klausimais, kurie skatintų vaiko kritinį mąstymą, kūrybines idėjas, naujus problemų sprendimų būdus.
<p>2.4. APLINKOS PAŽINIMAS. VERTYBINĖ NUOSTATA. Nori pažinti bei suprasti save ir aplinkinį pasaulį, džiaugiasi sužinojęs ką nors nauja.</p> <p>ESMINIS GEBĖJIMAS. Įvardija ir bando paaiškinti socialinius bei gamtos reiškinius, apibūdinti save, savo gyvenamąją vietą, šeimą, kaimynus, gyvosios ir negyvosios gamtos objektus, domisi technika ir noriai mokosi ja naudotis.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Stebėdamas ir pavadindamas augalus ir gyvūnus, esančius artimiausioje aplinkoje, patalpose ir išėjus į lauką lauke, parodo paveikslėliuose ir apie juos kalba. • Stebėdamas augalus ir gyvūnus gamtoje, žiūri paveikslėlius ir klausosi skaitymo apie naminius ir laukinius gyvūnus, pats dalyvauja juos prižiūrint. • Kalbėdamas įvardija stebimų gyvūnų ar augalų kūno dalis, išvaizdą, apie tai, ko jiems reikia, kad augtų, kaip juos saugoti, prižiūrėti. Supranta, kad ne visus augalus galima ragauti, yra nuodingų arba dilginančių. • Stebėdamas dienos orus, metų laiką ir gamtos pokyčius, kurie tuo metu vyksta. Tyrinėja, kaip daiktai juda ir kaip juos pajudinti, pvz., pučiant, traukiant, stumiant, sukant, supant, skandinant. • Keliauja į gamtą, muziejus (susipažindinama su daiktais ir jų istorija), tėvų darbovietes (susipažindinama su profesijomis), vaikui skiriamos nedidelės užduotys, ką turėtų pastebėti, ko paklausti. Grįžus vaikui grupėje padedama sudėlioti parodėlę iš rastų įdomių daiktų, gamtinės medžiagos (akmenukų, plunksnų, sėklų, lapų ir t. t.). Parsineštą gamtinę medžiagą mokoma grupuoti pagal požymius. • Aiškinamasi (ragaujama), kaip daržovės, vaisiai, uogos vartojami maistui, kuo jie naudingi, diskutuoja apie tai, kuriuos jis mėgsta ir kurių – nelabai. • Pažindamas gamtinę ir socialinę aplinką stebi artimiausius objektus, t. y.: kraštovaizdžius, augalus, gyvūnus, statinius,

	<p>paminklus ir kt.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Pagal galimybes keliaujama pėsčiomis ir autobusu. Rengiamos ekskursijos į tėvelių darbovietes. • Atliekami nesudėtingi bandymai, pvz., tirpinamos medžiagos, daiginamos sėklos, išardomi nebereikalingi prietaisai ir pan. Tyrinėja žemėlapius, gaublį, varto žurnalus ir t.t. • Aiškinamasi, kaip reikia elgtis su elektros prietaisais, kaip taupyti elektros energiją, vandenį, kodėl reikia rūšiuoti šiukšles.
--	--

3. BENDRAUJANTIS

PASIEKIMŲ SRITYS	UGDYMO GAIRĖS
------------------	---------------

<p>3.1. SANTYKIAI SU SUAUGUSIAIS. VERTYBINĖ NUOSTATA. Nusiteikęs geranoriškai bendrauti ir bendradarbiauti su suaugusiais.</p> <p>ESMINIS GEBĖJIMAS. Pasitiki pedagogais, juos gerbia, ramiai jaučiasi su jais kasdienėje ir neįprastoje aplinkoje, iš jų mokosi, drąsiai reiškia jiems savo nuomonę, tariasi, derasi; žino, kaip reikia elgtis su nepažįstamais suaugusiais.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Atsisveikindami su tėvais: apsikabinama, palinkima smagių žaidimų, pasakoma, kada ateis pasiimti, susitariama, kad dar galės pamajuoti pro langą. • Pastebima, kada vaikui reikia auklėtojo dėmesio, padrąsinama, paskatinama. • Vaikui supykus, užsispyrus, reaguojama pozityviai – aiškinantis pykčio priežastis, padedama vaikui taikyti vis daugiau būdų, padedančių išreikšti savo poreikius ir nuotaikas. • Žaisdamas vaikas lyderiauja, auklėtojas tampa pagalbininku. • Reaguojama į tinkamus ar netinkamus vaiko veiksmus, poelgius. • Kalbamasi apie šeimą, organizuojamos šeimos dienos grupėje. Tėveliai kviečiami dalyvauti grupės veikloje. • Į grupę pakviečiami svečiai, kad vaikas pratintųsi bendrauti su nepažįstamais žmonėmis, veiktų drauge. • Padedama laikytis tvarkos, kontroliuoti savo elgesį. Vaikui supykus, paskatinama kalbėti apie tai, kas jį supykė, padedama rasti tinkamą išeitį, nusiraminti. • Vykstama į išvykas, kuriose bendraujama su įvairiais žmonėmis. Padedama vaikui rasti būdų, kaip pasakyti savo
--	--

	<p>nuomonę, neįžeidžiant kitų.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Aiškinamos bendravimo su nepažįstamais žmonėmis taisyklės ir galimi pavojai. Išklausomi vaiko pasakojimai, atsitikimai su suaugusiaisiais ir svarstoma, kaip kitą kartą panašiose situacijose jis galėtų elgtis. • Piešiama savo šeima, pasakojama apie svarbius jos įvykius (pvz.: broliuko ar sesutės gimimą, šventes). • Kalbama apie tai, kad žmonės yra įvairūs, bet juos sieja glaudūs ryšiai – gyvenamoji vieta, tėvynė Lietuva.
<p>3.2. SANTYKIAI SU BENDRAAMŽIAIS. VERTYBINĖ NUOSTATA. Nusiteikęs geranoriškai bendrauti ir bendradarbiauti su bendraamžiais. ESMINIS GEBĖJIMAS. Supranta, kas yra gerai, kas blogai, draugauja bent su vienu vaiku, palankiai bendrauja su visais (supranta kitų norus, dalijasi žaislais, tariasi, užjaučia, padeda), suaugusiojo padedamas supranta savo žodžių ir veiksmų pasekmes sau ir kitiems.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Komentuojami draugiški vaiko veiksmai ir jausmai, pritariama ketinimui žaisti kartu, padedami įsitraukti į bendro žaidimo epizodus. • Atsiliepiama į vaiko pagalbos prašymus. Padedama vaikui įgyvendinti ketinimus, atsižvelgiant į kitų vaikų norus. • Žaidžiama kartu, greta, sukuriant tam palankias aplinkas ir situacijas. • Žaidžiamas mėgdžioja kitus vaikus, supranta jų norus, stengiasi suprasti kita kalba nei jis kalbančio vaiko sumanymus. Tariasi dėl vaidmenų, siužeto, žaislų. • Padedamas suaugusiojo palaukia savo eilės, dalijasi žaislais, priima kompromisinį pasiūlymą. • Pamatęs žaidžiančius vaikus, pasiprašo į žaidimą. Pats sugalvoja žaidimą ir pakviečia kitus žaisti. • Stengiasi užjausti, suprasti kitą. Geranoriškai veikia kartu su kitais, siūlydamas sumanymą, ar priimdamas kitų sumanymą, fantazuodamas. • Skiriama pakankamai laiko ir vietos vaiko bendriems žaidimams. Naudojamas smėlio laikrodis, susitarimai ir kiti būdai, padedantys vaikui sulaukti savo eilės, skatinama paprašyti žaislo, tartis dėl žaislo, žaisti juo kartu. • Atkreipiamas dėmesys ir pagiriamas vaiko noras pasidalinti. • Įvairiose situacijose atkreipiamas vaiko dėmesys į jo veiksmų pasekmes kitam. Vengiama lyginti vaikus, vartojant žodžius

	<p>„geresnis“, „blogesnis“.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Tarpininkaujama vaikams ieškant išeičių konfliktinėje situacijoje. • Skatinamas bendradarbiavimas. • Patiria naujų įspūdžių, galinčių praturtinti jo žaidimus. Atkreipiamas vaiko dėmesys į tinkamus jo poelgius bei santykius su kitais. • Aiškinamasi, kas yra gerai, o kas blogai. Kartu su vaiku kuriamos taisyklės, susitarimai, pasiryžtant jų laikytis. Skatinamas vaiko bendradarbiavimas. • Nagrinėjamos dažnai pasitaikančios konfliktinės vaiko situacijos ir ieškoma priežasčių, dėl ko jos kilo. • Mokomasi suprasti jausmų kalbą (veido išraiškas, rankų gestus), išreikšti draugiškumą, užuojautą, palaikyti vienas kitą geru žodžiu.
<p>3.3. SAKY TINĖ KALBA. VERTYBINĖ NUOSTATA. Nusiteikęs išklaudyti kitą ir išreikšti save bei savo patirtį kalba. ESMINIS GEBĖJIMAS. Klausosi ir supranta kitų kalbėjimą, kalba su suaugusiais ir vaikais, natūraliai, laisvai išreiškdamas savo išgyvenimus, patirtį, mintis, intuityviai junta kalbos grožį.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Nuolat kalbama si apie artimiausios aplinkos daiktus, reiškinius, santykius, tą patį dalyką nusakant kuo įvairesniais žodžiais. • Sudaromas ryšys tarp daikto ir žodžio, veiksmo, judesio ir žodžio, sutapatinamas žodžio tarimas su daikto ar veiksmo rody mu. • Nuolat raiškiai deklamuojami, pasakojami trumpi tekstukai. Palaikomas vaiko noras tarti, kartoti žodžius, jam padedant. • Žaidžiami žaidimai, kurių metu vaikui reikėtų šokinėti, pliaukšėti delnais, šokti. • Skaitoma ir pasakojama vaikui apie kitus vaikus, artimiausios aplinkos gyvūnėlius, vaikui skirtų televizijos laidų veikėjus, siejant tai su jo gyvenimiška patirtimi. • Kalbama si su vaiku įvairiais naujais žodžiais, nusakančiais artimiausią aplinką. Mokoma suprasti suaugusiojo prašymus. • Kalbinėmis užduotimis keliami klausimai: „Koks?“ „Kodėl?“ „Kur?“ „Kaip?“, vaikas nusako aplinkos reiškinių savybes, ieško įvykių priežasčių ir pasekmių, pasakoja apie tai, kas

vyksta ar vyko aplink jį.

- Kalbamasi taisyklingų konstrukcijų sakiniais, taisyklingai tariant gimtosios kalbos garsus, skatinant įvairiuose žodžiuose juos atpažinti. Dažnai kalbama emociinga, ekspresyvia ir vaizdinga kalba.
- Supažindinamas su įvairių žanrų tekstais, pajaučia tekstų stilistinę įvairovę. Skaitomi įvairių žanrų tekstai (pvz., skelbimai, reklaminės skrajutės, įvairių enciklopedijų tekstai, literatūrinės pasakos ir pan.).
- Palaikomas vaiko kalbėjimas, parodant susidomėjimą tuo, ką jis kalba, užduodant vaikui atvirus klausimus, atidžiai klausantis. Skatinama kalbėti apie savo norus, patirtus įspūdžius, vidinį pasaulį, apie nutikimą, patirtį prisimenant kuo daugiau įvykio aplinkybių, detalių, pateikiant vaikui įvairių klausimų, padedančių įvairinti kalbėjimą.
- Kalbant su vaiku vartojamos įvairios kalbos dalys (dalyviai, veiksmažodžių laikų įvairovė, įvairūs būdvardžių laipsniai, išiktukai, jaustukai ir pan.). Skatinama išgirsti pirmą ir paskutinį garsą jo paties, tėvų, draugų varduose, trumpuose žodžiuose, su atpažintu garsu sugalvoti naujų žodžių.
- Skaitant kūrinėlius, nutylimos frazės ar žodžiai, skatinant vaiką juos pasakyti. Inicijuojamas eilėraščių, istorijų, pasakų kūrimas.
- Inicijuojami vaikų pokalbiai apie jiems įdomius daiktus, poelgius, reiškinius, nutikimus, vartojant jiems mažiau girdimus, sudėtingesnės sandaros žodžius.
- Bendravimo etikos įgūdžiai formuojami, dalyvaujant pokalbiuose, pasakant savo nuomonę, žaidžiant kalbinius žaidimus, sekant pasakas, deklamuojant, skaitant vaidmenimis, inscenizuojant, klausantis vaikams skirtų radijo ir televizijos laidų ir dalijantis įspūdžiais su draugais, auklėtoju, bendraujant telefonu ir kitais būdais.

<p>3.4. RAŠY TINĖ KALBA. VERTYBINĖ NUOSTATA. Domisi rašytiniais ženklais, simboliais, skaitomu tekstu. ESMINIS GEBĖJIMAS. Atpažįsta ir rašinėja raides, žodžius bei kitokius simbolius, pradeda skaitinėti.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Parodo vaizduojamą daiktą, pamėgdžioja gyvūną. • Patenkinamas vaiko rašymo poreikis: sudaroma galimybė pasirinkti įvairaus popieriaus ir vaiko amžiui tinkančių rašiklių. • Skaitomi trumpi grožinės literatūros tekstai (pvz., pasakos) su pasikartojančiais žodžiais, įvykiais. Vaikas skatinamas pavadinti kiekvieną paveikslėlį; vaizdą stengiamasi susieti su konkrečiu daiktu. • Vaikas klausinėjamas, ką jis parašė, skatinamas išreikšti savo mintis. • Žiūrėdamas į paveikslėlį pasakoja: kas ką daro, ką kalba ir pan.; prašoma, kad vaikas išsamiau atsakytų į klausimus. • Įvairioje veikloje manipuliuoja raidėmis: magnetinėmis, medinėmis, iš putplasčio, raidžių loto ir kt. • Dėliodamas žodžius iš raidžių (popierinių, magnetinių ir pan.), suvokia, kad raidė yra ženklas, o raidžių seka sukuria žodžius. • Varto įvairius spaudinius: knygeles, žurnalus, bukletus, skrajutes ir pan. aktyviai dalyvauja skaitant grožinės literatūros tekstus: atsako į klausimus prieš, per ir po skaitymo. Žiūrėdamas į paveikslėlį pasakoja: kas ką daro, ką kalba ir pan.; siekiama, kad vaikas išsamiau atsakytų į klausimus. • Formuojamas supratimas apie spausdintą tekstą, pvz., skaitant knygelę pirštu vedžiojama iš kairės į dešinę, iš viršaus į apačią. • Kevezodamas užrašo savo vardą, pasirašo vardą po dailės darbeliais. Dėlioja žodžius iš raidžių (popierinių, magnetinių ir pan.), padedama suvokti, kad raidė yra ženklas, o raidžių seka sukuria žodžius. • Surandami žodžiai, prasidedantys ta pačia raide. Palengvinamas raidės įsiminimas, sukuriant žodinių raidės vaizdinį (pvz.: A-stogelis, O-riestainis ir pan.).
--	--

	<ul style="list-style-type: none"> • Savo piešiniui, padarytai knygelei sugalvoja pavadinimą, „ilustruoja“ pasakas, matytus filmukus, nukopijuoja jų pavadinimus nuo knygelį. • Atkreipiamas dėmesys, kad knygos turi autorių, pavadinimą, puslapių numeraciją, iliustracijas. • Su vaikais skaitomi eilėraščiai, pasakos, pažintiniai tekstai; aiškinamasi įvairių žanrų skirtumai. • Išgyvenimus, mintis išreiškia ženklais, piešiniais: rašo laiškus, sveikinimus, piešia atvirukus ir po jais parašo savo vardą.
4. SAUGUS IR SVEIKAS	
PASIEKIMŲ SRITYS	UGDYMO GAIRĖS
<p>4.1. KASDIENIAI GYVENIMO ĮGŪDŽIAI. VERTYBINĖ NUOSTATA. Noriai ugdomi sveikam kasdieniam gyvenimui reikalingus įgūdžius.</p> <p>ESMINIS GEBĖJIMAS. Tvarkingai valgo, savarankiškai atlieka savitvarkos veiksmus: apsirengia ir nusirengia, naudojami tualetu, prausiasi, šukuojasi. Saugo savo sveikatą ir saugiai elgiasi aplinkoje.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Mokomasi padėti žaislus į jiems skirtas vietas. • Kuriamos siužetinės situacijos, kurios padeda susitvarkyti: „Lėlytė pavargo, nori pailsėti“, „Kaladėlės nori grįžti į krepšelį pas savo broliukus ir sesutes“, „Mašinytėms reikia į garažą“. • Taisyklingai laikomas šaukštas, valgo savarankiškai, žino savo vietą prie stalo, geria iš puoduko. • Drabužiai ir avalynė turi atitikti gamtos orų sezoniškumą (žieminiai, vasariniai), veiklą (darbiniai, šventiniai), yra apatiniai ir viršutiniai. Sugeba juos tinkamai atsirinkti. • Kas atsitinka, jei imsi pavojingus daiktus. Siužetinis žaidimas „Kodėl verkia lėlytė?“. • Paguodžia užsigavusį draugą. Pats prašosi į tualetą. Jei kas atsitinka, prašo pagalbos. • Valgo teisingai, tvarkingai naudojami stalo įrankiais, servetėle. Mokosi mandagiai bendrauti prie stalo, padeda padengti stalą grupės šventėms. Išmoksta liaudiškų palinkėjimų, padėkojimų. Pasakoja apie savo šeimos valgymo įpročius. • Rengiasi, aunasi batus. Prašo pagalbos draugų, suaugusiųjų. Pasakoja, kad drabužiai, batai turi būti tvarkingi, švarūs,

	<p>patogūs, kad susitepusius reikia skalbti ir valyti.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Žaidžia su žaislais, paprašo, padėkoja, atsiprašo. Baigęs žaisti, susitvarko savo žaislus, puoselėja aplinką. • Tvarko žaislus, padeda tvarkyti bendraamžiams, pats moka pasiruošti darbo vietą ir ją susitvarkyti. • Žaisdamas kūrybinius siužetinius žaidimus „Svečiai“, „Kavinė“, „Gimtadienis“, padeda serviruoti stalus pusryčiams, pietums ir pan. Pasako, kodėl sveika valgyti tam tikros rūšies maistą. Skirsto maisto produktus pagal rūšis. • Taisyklingai sėdėti prie stalo, žino, kokius įrankius ir kokiam maistui naudoti. Valgo neskubėdamas, atsistoja tik pabaigęs valgyti. • Savarankiškai plauna rankas ne tik po valgio, bet ir pasinaudojęs tualetu arba kai rankos atrodo vizualiai nešvarios. Moka naudotis muilu, netaško vandens. Žino ir laikosi saugaus elgesio taisyklių. • Žaidžia didaktinius, kūrybinius žaidimus. Suskirsto maisto produktus pagal sveikos mitybos piramidę. Žino, kokias ligas gali sukelti bakterijos ir mikrobai. • Dalyvauja išvykose į įžymias vietas. Dalyvauja darželio, miesto šventėse, kultūriniuose renginiuose. Žino ir laikosi saugaus elgesio taisyklių.
<p>4.2. FIZINIS AKTYVUMAS. VERTYBINĖ NUOSTATA. Noriai, džiaugsmingai juda. ESMINIS GEBĖJIMAS. Eina, bėga, šliaužia, ropoja, lipa, šokinėja koordinuotai, išlaikydamas pusiausvyrą, spontaniškai ir tikslingai, atlieka veiksmus, kuriems</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Žaidžiami žaidimai, lavinantys ir įtvirtinantys vaiko judėjimą. • Nešioja žaislus „takeliu“ tarp dviejų virvių, stumdo žaislinį vežimėlį, prikrautą žaislų, vaikosi ir ridena kamuolį. • „Joja“ ant linguojančių žaislų, važiuoja pasispirdamas kojomis, eina „tilteliu“, stato bokštelius, užsuka ir atsuka dangtelius, lipdo iš minkšto plastilino, glamžo popieriaus lapą, kad būtų panašus į kamuoliuką. • Vaikščioja įvairiu atstumu, neužkliudydamas padėtų daiktų. • Organizuojami siužetiniai pratimai, kurie skatina vaiką peržengti kliūtis, eiti plačia linija, imituoti gyvūnų šuoliavimo

<p>būtina akių-rankos koordinacija bei išlavėjusi smulkioji motorika.</p>	<p>judesius.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Siekdamas tikslo laipioja kopetėlėmis – pauosto, pasiekia, nukabina. • Siūlomi smulkiają motoriką lavinantys žaidimai: labirintų vedžiojimas, karoliukų vėrimas, žaidimai su makaronais, pupomis, sagomis. • Žaidžiami žaidimai lavinanantys pusiausvyrą. Žaidybinės – vaidybinės situacijos, skatinančios vaikščioti ant pirštų, kulnų, šokinėti, peršokti ir t.t. • Minkydamas tešlą, lipdydamas iš modelino, plastilino, molio - žaidžia pirštukų žaidimus. Važinėja triratuku, paspirtuku. • Žaidžia su įvairiomis gamtinėmis medžiagomis: gilėmis, kaštonais; žaidžia „vonelėse“ su pupomis, grikiais ir kitokiomis kruopomis. Žaidžiami žaidimai, kurių metu įvairius daiktus vaikas gali imti žnyplėmis, pincetu. • Organizuojamos veiklos, kurių metu atliekami ritminiai judesiai pečiais, galva, mušinėjami, mėtomi kamuoliai, ėjimas keičiamas bėgimu. Sudaromos žaidybinės situacijos, kad vaikas galėtų eiti, bėgti, perlipti suolą, pralįsti po kėde ir t. t. • Organizuojamos įvairios estafetės, kurių metu vaikai galėtų judėti poroje, ratu, sutartinai su kitais vaikais. • Vaikas aprūpinamas priemonėmis, tinkančiomis konkrečioms sportiniams žaidimams (krepšinio, futbolo kamuoliais, kėgliais, lazdomis). Organizuojami įvairūs sportiniai žaidimai. • Žaidžiami žaidimai „Klasė“, šokinėjama per gumą, komandiniai žaidimai: krepšinis, futbolas ir kt. • Karpydamas paveikslėlius iš reklaminių žurnalų, piešia ir išsikerpa varžybų atributiką (taikinius, vėliavėles ir pan.).
<p>5. PASITIKINTIS SAVIMI</p>	
<p>PASIEKIMŲ SRITYS</p>	<p>UGDYMO GAIRĖS</p>
<p>5.1. SAVIVOKA IR</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Žaidžiami žaidimai, judinant rankes, kojeles, liečiant

SAVIGARBA.**VERTYBINĖ**

NUOSTATA. Save vertina teigiamai.

ESMINIS GEBĖJIMAS.

Supranta savo asmens tapatumą („aš esu, buvau, būsiu“), pasako, kad yra berniukas / mergaitė, priskiria save savo šeimai, grupei, bendruomenei, pasitiki savimi ir savo gebėjimais, palankiai kalba apie save, tikisi, kad kitiems jis patinka, supranta ir gina savo teises būti ir žaisti kartu su kitais.

nugarytę, pilvuką. Vartojami kūno dalių pavadinimai. Siūloma žaislų su veidrodėliais, žaidimų su drabužių detalėmis (kepurėmis, kaspinais) stebint save nedūžtančiame veidrodyje.

- Domimasi, ką vaikas veikia, pritariama žvilgsniu, pagiriama, pasidžiaugiama pasiekimais.
- Žaidžiami žaidimai: „mano – tavo“, „Mano kūnas“, „Mano žaidimai“ ir kt. Bendraujama su vaiku, tinkamose situacijose paminimas vaiko vardas ir lytis. Pasidžiaugiama, jei vaikas padeklamuoja, padainuoja.
- Pakomentuojami ir pagiriami vaiko pasiekimai atėjusiems jo pasiimti tėvams, kad vaikas tai girdėtų. Sudaroma galimybė pačiam vaikui eksponuoti norimus darbelius.
- Tyrinėjama: „Kas aš esu?“, „Mano kūnas“, „Žmonių panašumai ir skirtumai“, „Mano ir kitų pomėgiai“, „Mano ir kitų jausmai“.
- Vaikas kalba apie tai, ko auklėtojas nematė, klausinėjama apie jo išpūdžius, jausmus bei pasakojama apie save tai, ko jis nematė. Stebima vaiko savijauta ir atkreipiamas dėmesys į jos pakitimus, ieškoma to priežasčių.
- Dažnai pabrėžiamas kiekvieno vaiko svarbumas ir ypatingumas grupėje. Vaikas skatinamas samprotauti apie save, savo pomėgius, veiklą: „Kas? Kada? Ką? Kur? Kaip? Su kuo?“ („Kur buvai? Su kuo buvai? Ką mėgsti veikti?“).
- Tyrinėja save, šeimą, kitus žmones, jų grupes, Tėvynę. Leidžiama vaikui vis daugiau rinktis pačiam, nepažeidžiant savo ir kitų saugumo bei nustatytų elgesio taisyklių.
- Pastebėdamas juokingą pusę savo klaidose ir pozityviai reaguodamas į savo klaidas, sąmoningai suklysdamas, pademonstruoja, kaip galima juoktis iš savo apsirikimų.
- Dalyvauja edukacinėse programose (pvz., duonos kepimo, juostų audimo, krepšių pynimo ir kt.). Su valstybės simboliais, jos istorija, kalba, tarmėmis, tautos papročiais, tradicijomis vaikai susipažįsta stebėdami, analizuodami,

	<p>kalbėdamiesi, dalyvaudami valstybinėse šventėse, amatų dienose, etnokultūriniuose renginiuose.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Dalinasi patirtimi apie lankytus gamtos ir kultūros objektus, pasakoja apie savo ar savo šeimos, pažįstamų žmonių sukurtą gamtinę aplinką (pvz., sodą, alpinariumą, kaimo sodybą ir kt.), dalinasi idėjomis, sumanymais, ką ir kaip norėtų pats sukurti, pakeisti savo aplinkoje.
<p>5.2. SAVIREGULIACIJA IR SAVIKONTROLĖ. VERTYBINĖ NUOSTATA. Nusiteikęs valdyti emocijų raišką ir elgesį.</p> <p>ESMINIS GEBĖJIMAS. Laikosi susitarimų, elgiasi mandagiai, taikiai, bendraudamas su kitais, bando kontroliuoti savo žodžius ir veiksmus (suvaldo pyktį, neskaudina kito), įsiaudrinęs geba nusiraminti.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Į vaiko išreikštus poreikius reaguojama nuosekliais, pastoviais veiksmais, intonacijomis, žodžiais, mimika. • Siūloma žaislų ar priemonių, padedančių išreikšti jausmus. Stebimas vaiko savarankiškumas, pasiteiraujant, ar jam reikalinga pagalba. • Ieškomi įvairūs konfliktų sprendimo būdai. Grupėje įrengiama vieta nusiramimui. Vaikui leidžiama pačiam pasirinkti, nuspręsti, ką darys, kaip pasielgs toje veikloje, kurioje jis jau sugeba priimti sprendimą. • Supažindinama su grupės taisyklėmis, aptariamais įvairūs elgesio modeliai. Vaikas pagiriamas, kai jis atsižvelgia į suaugusiojo prašymą ir nepažeidžia susitarimų, pakomentuojant, kodėl buvo svarbu atsižvelgti į prašymą, kodėl svarbi viena ar kita elgesio taisyklė. • Žaidžiami vaidmenų žaidimai, kuriuose jis prisiima bendraamžio vaidmenį įvykusioje konfliktinėje situacijoje ir kartu ieško išeities. Kalbama apie tinkamus emocijų raiškos būdus. Taikomi paskatinimo, pagyrimo, loginių pasekmių metodai, padedant mokytis kontroliuoti emocijų raišką. • Kartu su vaiku nustatomos paprastos kasdienės elgesio grupėje taisyklės, kuriose atsispindi ir vaiko atsakomybė. Vaikas paskatinamas, pagiriamas už taisyklių ir tvarkos laikymąsi, pagalbą auklėtojų ar kitiems vaikams. • Grupėje įrengiama ramybės erdvė. Vaikas supažindinamas su būdais emocijoms išlieti ir suteikiama galimybė jais pasinaudoti. Į vaiko pastangas pačiam spręsti problemas ir

	<p>nesutarimus, ieškoma taikių išeičių, keliant problemų sprendimą skatinančius klausimus: „Kaip galima išspręsti šią problemą? „Kas atsitiks, jeigu padarysime taip?“, skatinant pačiam spręsti problemas, neskubant patarinėti, nurodinėti.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Vaikas kalba apie tai kaip jaučiasi jo draugai, artimieji, kas gali juos pradžiuginti, kaip galima juos paguosti. • Skatinami bendri žaidimai, kuriuose reikia suprasti vienas kitą ir geranoriškai bendradarbiauti. Su vaiku aptariami tinkami ir netinkami konfliktų sprendimo būdai, jis skatinamas taikiai spręsti konfliktus, kritiniu atveju kreipiantis pagalbos į suaugusįjį. • Kalbama apie elgesio grupėje, gatvėje, spektaklyje ir kitose vietose taisykles. Žaidžiami situacijų žaidimai, žiūrimi mokomieji filmukai.
<p>5.3. EMOCIJŲ SUVOKIMAS IR RAIŠKA. VERTYBINĖ NUOSTATA. Domisi savo ir kitų emocijomis bei jausmais. ESMINIS GEBĖJIMAS. Atpažįsta ir įvardija savo emocijas ar jausmus bei jų priežastis, įprastose situacijose emocijas ir jausmus išreiškia tinkamais, kitiems priimtinais būdais, atpažįsta ir įvardija kitų emocijas ar jausmus, bando į juos atsiliepti (paguosti, užjausti), keisti savo elgesį (susilaikyti, neskaudinti,</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Grupėje įtaisyti vaiko ūgio veidrodinę sieną, kad vaikas matytų save ir savo veido išraišką. Kalbinti vaiką ir pavadinti jo reiškiamas emocijas. • Pasakoma, kad vaikas liūdnas, pačiam jį paglostyti ir paprašyti kitą vaiką jį paglostyti. Su lėlėmis, kitais žaislais žaidžiami žaidimai, per kuriuos jie skirtingai jaučiasi ir elgiasi. • Jautriai reaguoti į vaiko rodomus emocijų ženklus – veido mimika susitapatinti su jo nuotaika, komentuoti emocijas ar jausmus, juos pavadinti. Pastebėti, kai vaiko emocijų ir jausmų raiška išsiplečia ir skirtingai į ją reaguoti, padėti atrasti naujų emocijų raiškos būdų. • vaiko „nuotaikų knygeles“. Būti vaikui pavyzdžiu, kaip reikia reaguoti į kito vaiko emocijas: jei jis džiaugiasi, pasijuokti kartu su juo, jei liūdi, verkia – paglostyti, duoti žaislą. • Mokomasi atsiprašymo ir susitaikymo ritualų. Žaisti žaidimą „Veidelis“. Užsidengti veidą ir atsidengti, demonstruojant vis kitą emocinę išraišką.

<p>atsižvelgti į kito norus).</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Žymi savo nuotaiką, parinkdamas ją atitinkantį nuotaikų veidelį. Reiškia visus jausmus, taip galima pastebėti, kada vaikui reikia pagalbos ir jam padėti. Ieškoma idėjų nuotaikoms ir jausmams tyrinėti. • Skaito knygeles apie jausmus ir jų išraišką. Žaidžia žaidimus, tyrinėdami ar imituodami kitų žmonių nuotaiką. Pastebi bendraamžių savijautą. Pasako, kaip jaučiasi jis ir kiti. • Žodžiais išreiškiami įvairūs jausmai, kilę skirtingose situacijose. Tarpininkaujama, kai vaikas išreiškia sunkius jausmus. Skaitomi įvairūs tekstai kuo ryškiau intonuojami, išryškinami veikėjų veiksmai, poelgiai, jų nuotaikos. • Žaidžiami žaidimai, kuriuose vaikas gali išreikšti savo jausmus: dainuodamas, piešdamas, šokdamas, komentuodamas jausmų paveikslėlius. • „Ryto rate“ kalbama apie savijautą, skaitomos „Jausmų knygelės“, išryškinami veikėjų veiksmai, poelgiai, jų nuotaikos, žaidžiami vaidmenų žaidimai. Vaikas žodžiais išreiškia įvairius jausmus, kilusius skirtingose situacijose. • Pokalbio, žaidimo ar kitos veiklos metu, vaikas apibūdina save, palygina save su kitais. Siekiama pažinti vaiko polinkius, interesus, pomėgius, stebint jų veiklą, žaidimą, kalbantis su jais. • Klausinėja, eksperimentuoja, tyrinėja, klausia, kai neaišku, prašo pamokyti, parodyti, paskolinti reikiamų priemonių ar pan.; iškilus sunkumams, prašo suaugusiojo ar bendraamžių padėti.
<p>5.4. PROBLEMŲ SPENDIMAS. VERTYBINĖ NUOSTATA. Nusiteikęs ieškoti išeičių kasdieniniams iššūkiams bei sunkumams įveikti.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Savarankiškai veikia žinomoje erdvėje. Žaidžiami įvairūs žaidimai: dedamas didesnis kibirėlis į mažesnį, statomi bokšteliai. • Naujoje, nežinomoje veikloje pats įveikia sunkumus (apsiauna batus, pastato statinį). • Skatinamas bendravimas su kitais, rodant savo žinias, iniciatyvumą, pasirengimą veikti kartu, mokomasi priimti

ESMINIS GEBĖJIMAS.

Atpažįsta iškilusius iššūkius bei sunkumus, atsiradusius atliekant kokią nors veiklą; dažniausiai supranta, kodėl jie kilo, suvokia savo ir kitų ketinimus, ieško tinkamų sprendimų ką nors išbandydamas, tyrinėdamas, aiškindamasis, bendradarbiaudamas, pradedą numatyti priimtų sprendimų pasekmes.

draugo siūlomą pagalbą.

- Žaidžiama šalia kitų, bendrauja ir bendradarbiauja, džiaugiasi pažindamas jį supantį pasaulį.
- Mokomasi atpažinti ir įvardyti problemą/sunkumą (pvz.: „šis skritulys neprisiklijuoja, reikia sugalvoti, kaip jį priklijuoti“.
- Vaikas pats suranda tinkamą būdą sunkumams įveikti. Bandoma su auklėtoja įvardyti pasekmes: „Kas bus, jeigu...“.
- Sprendžiamos situacijos: „Ką toliau daryti?“.
- Mokomasi nebijoti nesėmės, padėti išsiaiškinti, ko reikia išmokti, kad įveiktum sunkumus. Žaidžiamos auklėtojos sudarytos probleminės situacijos: „Ką daryti – atėmė žaislą?“.
- Mokomasi įsiklausyti į bendraamžių nuomonę, ją vertinti ne taip kritiškai, pastebėti kitų sugebėjimus ir jais žavėtis, juos mėgdžioti.
- Mokoma kreiptis į suaugusiųjų pagalbą, prašoma papasakoti, kas nutiko. Paprašo draugo pagalbą, padėkoja.
- Ieškoma atsakymų į iškilusius klausimus, sprendžiamos problemos, daromos išvados. Pratinama netrukdyti šalia esančiam.
- Žiūrėti filmukai, komentuojami problemos sprendimai, aiškinantis, ar teisingai nusprendė, ar gerai, kad taip padarė.

ŠEŠTAS SKYRIUS

UGDYMO(SI) PASIEKIMAI IR VERTINIMAS

Vertinama naudojantis Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministerijos parengtu „Ikimokyklinio amžiaus vaikų pasiekimų aprašu“ ir Šiaulių lopšelio-darželio „Gluosnis“ Ikimokyklinio ugdymo vaikų pasiekimo tvarkos aprašu.

Vaikų ugdymosi pasiekimai – tai ugdymo procese įgyti vaikų gebėjimai, žinios ir supratimas, nuostatos, apie kuriuos sprendžiame iš vaikų veiklos ir jos rezultatų.

Pasiekimų ir pažangos vertinimas yra neatskiriama ikimokyklinio amžiaus vaikų ugdymo proceso dalis.

Vaiko pasiekimų ir pažangos vertinimas padeda pažinti kiekvieną vaiką, atpažinti jo turimus pasiekimus skirtingose ugdymosi srityse, nustatyti individualų ugdymosi tempą, išsiaiškinti ugdymosi poreikius.

Įvertinus visą turimą informaciją, padaroma išvada apie vaiko gebėjimus. Vaikas vertinamas mokslo metų pradžioje – rugsėjo-spalio mėnesiais ir pabaigoje – balandžio-gegužės mėnesiais. Jei iškyla būtinybė, galima vertinti ir viduryje mokslo metų.

Vertinimo paskirtis – padėti vaikui tobulėti, atskleisti ką jis žino ir gali. Vertinimas padeda:

- Pažinti vaiką, jo individualybę: poreikius, interesus, pomėgius, gebėjimus;
- Nustatyti pasiekimų lygį, daromą pažangą ir skatinti jo tolimesnį ugdymąsi;
- Išsiaiškinti vaikus, kurie turi specialiųjų poreikių;
- Numatyti ir planuoti tolesnio ugdymo/si perspektyvas individualiam vaikui, vaikų grupei;
- Apmąstyti (reflektuoti) įgyvendintus programos tikslus, uždavinius;
- Apibendrinti sukaupią vertinimo informaciją, koreguoti ugdymo planus;
- Pateikti įdomios, naudingos informacijos apie vaiko pasiekimus tėvams/globėjams ir kitiems ugdytojams.

Kiekvieno vaiko pasiekimų rezultatai ir asmeninė informacija kaupiama „**Vaiko pasiekimų aplankale**“.

Vaiko pasiekimų aplanko paskirtis

Sukaupti vaiko pažangą rodantys darbai leidžia pedagogams, vaikams ir jų tėvams (globėjams) palyginti dabartinius vaiko ugdymo(si) rezultatus su ankstesniais, fiksuoti, ar vaikas daro pažangą ir ją įvertinti, įsitikinti pažanga, naujais gebėjimais, vertybėmis, išvelgti stipriąsias ir silpnąsias vaiko puses.

- informacija apie **vaiko kalbą** (vaiko kalbos įrašai, keverzonės, raidžių elementai, raidės, žodžiai, sukurtos pasakos, pasakojimai, knygelės ir kt.);
- informacija apie vaiko **meninius gebėjimus** (piešiniai, aplikacijos, lankstiniai, pynimai, mezginiai, siuvinėjimai, lipdinių nuotraukos ir kt.);
- informacija apie vaiko **vaidybinius gebėjimus** (nuotraukos, vaizdo ir garso įrašai, kalbos įrašai ir kt.).

Remiantis sukaupta aplanke informacija, tėvams pateikiama apibendrinta informacija individualaus pokalbio metu.

Informavimas apie vaikų pažangą ir pasiekimus

Vaiko pasiekimus vertina ir 2 kartus per metus pedagoginiuose pasitarimuose juos aptaria grupės auklėtojos, logopedė ir meninio ugdymo mokytojai. Analizuoja vaiko pažangą, ugdymosi spragas, jų šalinimo galimybes. „**Vaiko pasiekimų aplankalas**“ mokslo metų pabaigoje atiduodamas ugdytinių tėvams. Vaikui pereinant į kitą grupę, vaiką ugdęs pedagogas, pateikia būsimam pedagogui rekomendacijas dėl tolimesnio vaiko ugdymo.

Apibendrinta informacija apie grupės vaikų pasiekimus ir pažangą analizuojama, aptariama grupės tėvų susirinkime, Pedagogų tarybos, Vaiko gerovės komisijos posėdžiuose.

Tėvai su vaiko pasiekimais supažindinami elektroninio dienyno sistemoje „Vaiko pasiekimai“. Vaiko daroma pažanga su tėvais aptariama individualių pokalbių metu.

SEPTINTAS SKYRIUS

NAUDOTINI ŠALTINIAI IR LITERATŪRA

1. Lietuvos Respublikos švietimo įstatymas. 2003.
2. Lietuvos Respublikos švietimo įstatymo pakeitimo įstatymas. 2011.
3. Vaiko teisių konvencija. 1989.
4. Lietuvos Respublikos vaiko teisių apsaugos pagrindų įstatymas. 1996.
5. Vaiko gerovės valstybinės politikos koncepcija. 2003.
6. Lietuvos Respublikos Konstitucija. 1992.
7. Valstybės švietimo 2013–2022 metų strategija. Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro 2005 d. balandžio 18 d. įsakymas Nr. ISAK-627 „Dėl ikimokyklinio ugdymo programų kriterijų aprašo“ pakeitimo. Bendroji priešmokyklinio ugdymo ir ugdymosi programa. 2015.
8. Metodinės rekomendacijos ikimokyklinio ugdymo programai rengti. 2006.
9. Ankstyvojo ugdymo vadovas/Monkevičienė O. (Sud.). Vilnius, Minklės leidyba, 2001.
10. Bakūnaitė J. Humanistinio vaikų ugdymo programa. Auginu gyvybės medį. Vilnius, Eugrimas, 1998.
11. Monkevičienė O. Užsienio valstybių ikimokyklinio ugdymo programų modeliai. Vėrinėlis. Knyga auklėtojais II dalis. Vilnius, Leidybos centras, 1995.
12. Rauckis J., Drungilienė D. Ankstyvojo amžiaus vaikų kūno kultūros programa. Vilnius, 2003.
13. Į vaiką orientuotų grupių kūrimas. Vilnius, 2000.
14. Žmogus–tautinės kultūros tradicijų perėmėjas, tęsėjas ir kūrėjas. Kretinga, 2003.
15. Lietuvių tautosaka. Penktas tomas. Smulkioji tautosaka žaidimas ir šokiai. Vilnius, 1968.